

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXIV. ad annum CCCXLVI.

Parisiis, 1644

Canones.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15072

dicī consueverunt. Ego ita sentio, cum omnia, quæ in his Canonibus sunt, recte expensa, & accurate recognita erunt, nihil fortasse reperietur, quin probatum & magna illa Synodo Nicæna dignum appareat. Sed satis hactenus præfati sumus: reddamus iam Canones Nicænos, quibus, cum opus esse visum est, annotationes quasdam adhibuimus.

CANONES.

De iis, qui fuerunt insani, aut energumeni, non ordinandis.

CAPVT I.

IVBEMVS, vt insanus non fiat clericus, nisi cum lægrotauit, & opus fuit calidam medicinam facere, vnde in melancholiam incidit. huius insanix cum non sit causa in ipso, neque sit ex dæmone habitante in eo, non prohibet ingredi in clerum, neque cogit exire. Quare iubemus, vt dæmoniacus non possit admitti ad clerum.

33. c. Maritum. c. communiter. c. clerici, 15. qu. 1. c. fi. Can. apost. 78. Concil. Aurel. c. 16. Quia in eo qui fuit energumenus, semper suspecta est *αἰσθησία*, vt Dionysius Arcopag. vocat, id est, mollitia animi, quæ fecit, vt idem ait, vt iste terroribus dæmonis succumberet, idcirco non potest ordinari. Similis suspicio est redeuntis ad insaniam, cum non ex accidenti, vt febri, vel medicina calida extitit causa, sed ex ipsius natura.

De seruis non ordinandis.

CAPVT II.

Si quis fidelium fuit seruus alicuius gentilis, a quo diligebatur, quia fideliter & diligenter res domini sui custodiebat; postea vero, quia dura seruitute premebatur, inuito domino recessit; non potest iste admitti ad clerum nisi a domino libertate donetur, & sit iudicatus dignus.

Dist. 94. c.
nullus. c.
nulli. &
multa alia
c. ibid. de
eadem re.

ANNO CHRISTI 325
De neophytis in fide non ordinandis ordine sacro antequam scientiam scripturæ sacre habeant : & de conuictis post ordinationem de peccato graui, cum ordinatore deponendis.

CAPVT III.

Qui recenter baptizatus est, & veritatem suæ fidei nescit, non erit episcopus, neque presbyter, neque diaconus, donec possit scire & intelligere libros sacros, & perfectum habitum, ac fructum spiritualement in corde suo producat; qui si ad maturam ætatem non peruenit, non potest ad gradus iam dictos admitti. Quod si episcopus aliquem cito * ordinauerit, in quo aliquod peccatum grauius postea reperiatur, & duo, aut tres testimonium dicant, vterque deponendus est, & ordinator, & ordinatus; quamuis ordinatus sit presbyter, aut episcopus; qui etiam a Synodo excommunicatur, vt meritus est.

Can. Nic. Græc. 2.

Leo epistola 85. Quid est cito manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorẽ tribuere non probatis?

De cohabitatione mulierum prohibita episcopis, presbyteris, & diaconis propter calibatam.

CAPVT IV.

Decernimus, vt episcopi non habitent cum mulieribus; neque presbyter, qui * viduus est; nec illas comitentur; neque familiarem consuetudinem cum eis habeant, nec in eas studiose aspiciant. Idem decernitur de omni sacerdote cælibe, idem que de diaconis, qui sine vxore sunt. Hoc autem intelligendum est, siue mulier pulcra sit, siue deformis, siue puella virgo, siue ancilla adolescens, aut natu grandis, siue puella orphana prætextu e-

Can. Nic. Græc. 3. Epitome huius ex Arabico Carthag. 3. c. 4. Græc. Carth. 2. c. 2. Lat. Apost. c. 26. Calched. c. 14. Cle. epif. 1. Conc. Elib. c. 33. Agath. 8. Toler. 3. c. 1. Hilar. in Syn. c. 2. Syr. ep. 1. c. 6. Innoc. epif. 3. c. 1.

Concil. Tom. 2.

Ii ij

Aurel. 4. c.
17. Aurel. 5.
c. 4. Tur. 2.
c. 20. An-
ti-
si. c. 20.
Leo epist.
70. & epist.
90. c. 3. Za-
char. epist. 6.

ducandi eam propter caritatem. Siquidem diabolus huiusmodi armis religiosos, episcopos, presbyteros & diaconos occidit, & immittit eis ardorem libidinis. Sin autem fuerit anus & proeclatæ ætatis, aut mater, aut soror, aut amita, aut auia, licebit cum eis habitare, quia tales personæ alienæ sunt ab scandalo suspitionis.

* Non permittit hic Canon, ne quis erret, sic istos habitare cum vxoribus, cum ait, neque presbyter viduus, vt vxoribus vti liceat; imo concedit vt cum eis habitent, quia non licet eas prætextu religionis excludere, iuxta Canonem apostolorum 5. sic tamen habitare concedit, tamquam cum sororibus: vt, sicut Apostolus ait, qui habent vxores, sint tamquam non habentes. etenim si præter anus non suspectas propter ætatem proeclatam, & præter matrem, sororem, amitam & auiam, non suspectas propter magnam cognationis propinquitatem, reliquas mulieres tamquam suspectas Canon excludit a contubernio clericorum sacri ordinis: ergo quas in contubernio relinquit Canon, liberas esse vult a suspitione; propter hanc enim causam, vt dixi, relinquit matrem, sororem, amitam & auiam: igitur propter eandem causam, sublata scilicet suspitionis, relinquit presbyteris & diaconis vxores. vt enim æquum est non suspicari propter vinculum propinquitatis naturalis, & propter mulieris senectutem; ita quoque æquum est non suspicari propter religionem ac reuerentiam ipsius ordinis sacri, nisi cum aut vita ipsa non est grauis & sancta, aut ætas vxoris periculosa. Denique comprehensum esse in his gradibus sacri ordinis calibatum, testis est epistola beati Basilii canonica ad Gregorium presbyterum de excludenda muliercula propter suspitionem, & includenda in monasterium: in qua epistola hunc Canonem Nicænum citat. fuisse autem vxorem, cum qua habitare prohibet, argumento est & quidem certissimo, quod eam iubet includere in monasterium, sicuti Canon quadragesimus octauus Synodi sextæ iubet, vt post ordinationem episcopi, vxor eius in monasterio collocetur. Denique contineri in hoc Canone Nicæno legem continentia sacri ordinis a propriis vxoribus, antiquissimum & grauissimum testimonium est Synodi secundæ Arelat. cap. 2. hæc enim Synodus illis temporibus Synodi Nicænæ habita hunc Canonem renouans, ac magis explicans, si quis, inquit, de clericis a gradu diaconatus in solatio suo mulierem præter auiam, matrem, sororem, filiam, nepotem, vel conuersam suam vxorem habere præsumpserit, a comunione alienus habeatur. conuersam vocat, quia ex quo sacra ordinationi mariti consensit, carni renuntiauit, & ex vxore facta est soror, vt ipse ex marito frater, iuxta Canonem Concilii Tur.

ANNO
CHRISTI
325.

secundi. Quisquis est presbyter aut diaconus, diuino munere benedictione percepta, vxoris suæ pius frater illico efficiatur. itaque vterque iam pertinet ad titulum de conuers. coniug. iis vero qui existimant permisisse vnquam ecclesiam Romanam Græcis eam consuetudinem, quam hodie habent, contradicit Nicolaus primus, qui in responsis ad consulta Bulgarorum, cap. 70. distinct. 28. cap. consulendum: Consulendum, inquit, decernitis, vtrum presbyterum vxorem habentem debeatis sustentare & honorare, an a vobis proiicere: in quo respondemus, quoniam licet ipsi valde reprehensibiles sint, vos tamen Dominum imitari conuenit, qui solem suum, (vt euangelium testatur) oriri facit super bonos & malos, &c. nemo cum ratione dubitare potest, quin illos presbyteros Græcos scilicet ob eam causam pontifex Nicolaus reprehensibiles dixerit, quod vxores haberent, non quasi non habentes, id est, haberent tamquam forores & conuersas, sed quod haberent eas tamquam vxores: habere enim presbyterum vxorem, id est, non eiicere eam prætectu religionis, apostolorum Canon iubet. Si ergo presbyteros illos Græcos habere vxores, vt hodie habent, reprehensibile pontifex Romanus & quidem eruditissimus, ac sanctissimus esse iudicauit, quomodo quod reprehensibile est, ab ecclesia Romana concedi dicendum est? restat ergo, vt quod hodie Græci faciunt, repugnante & reprehendente ecclesia Romana faciant, quod nunquam scilicet a probauit, nec vlllo tempore approbatura est.

De electione episcopi, & de approbatione electionis

CAPVT V.

Decernimus, vt nullius episcopi electio approbetur, nec vllus episcopus constituatur in ciuitate magna, nisi voluntate episcoporum prouinciæ, & nisi de fide eius & timore Dei inquirant. ad approbandum vero conuenire debent coram archiepiscopo aut patriarcha; aut si fuerit hoc difficile, quia non est archiepiscopus aut patriarcha, vel quia metuunt, ne lupi subditos rapiant, vel propter vrgentem necessitatem, vel propter longitudinem itineris, quamuis non sit præsens archiepiscopus vel patriarcha, sufficiat tunc vt sint tres episcopi ad constituendum eum, qui cognoscant ex absentibus per scripturam propriæ manus, esse in

Siricius e. pist. 4. ad episc. Africanos c. 2. Innoc. in epist. ad Victorium c. 1. Concil. Ant. c. 19. Can. Nic. Græc. 4.

eo virtutem, doctrinam, & sanctitatem; fiatque cum consensu populi.

De excommunicatis ab uno episcopo, non recipiendis ab alio: & de absoluendis illis ab archiepiscopo, vel patriarcha, cum constiterit de iniqua excommunicatione.

CAPVT VI.

Apost. 36.
Ant. c. 6.

Nullus episcopus recipiat ab alio quocumque episcopo excommunicatum, siue presbyterum, siue alium e numero clericorum, siue laicum; nec eum ab excommunicatione liberet, ne excommunicatio illius episcopi contemnatur. Quod si episcopus, qui illum excommunicauit, est iniquus, & tyrannus, potest absolui ab archiepiscopo, vel patriarcha, postquam per literas cognouerit, & admonitus fuerit de illius episcopi iniquitate; & debet patriarcha, vel archiepiscopus scribere ad episcopum, quid actum sit; admonereque eum de iniustitia & iniquitate eius.

De Conciliis prouincialibus bis quoque anno habendis ad consideranda omnia quæ ad ecclesias prouincialium episcoporum pertineant.

CAPVT VII.

Apost. c. 36.
Conc. Ant.
19. Calch.
ca. 19. Leo
epist. 4. c. 7.

Statuimus, vt omnes episcopi prouinciæ bis singulis annis Concilium habeant, archiepiscopo, aut patriarcha præsentem, semel ante quadragesimam secundam hebdomada post festum Epiphaniæ, & iterum mense Septembri; vt in eo Concilio omnia quæ ad eorū episcopatus pertinent, considerentur: & si inuentus fuerit aliquis propter blasphemiam contra fidem excommunicatus, denuo ab omnibus excommunicetur, donec episcopi defensionem eius recipiant facta inquisitione veritatis Dei.

ANNO
CHRISTI
325.

Vt illis temporibus & diu deinceps visus est hic Canon utilis, & necessarius ecclesiis, ita postea necessarium visum est contrahere bina Concilia singulorum annorum in singula, ne bis vno anno futurus esset absens ab ecclesia sua episcopus, & oues propter crebram absentiam pastorum facile a lupis vorari possent. hanc enim causam fuisse mutandi Canonem hunc de Conciliis bis habendis quoque anno scripsit Athanasius patriarcha Constantinopolitanus in epistola ad episcopum Sardinisum. de Conciliis vero semel habendis singulis annis, est Canon Synodi 6. cap. 9. Synodi Nicænæ 2. cap. 6. Lateranens. Concilii cap. 6. Hac nostratate cognita, & explorata percepta maiore adhuc necessitate præsentis episcopi in ecclesia sua, & maiore periculo absentis, singula Concilia singulorum annorum in tertios quosque annos prorogata sunt. Si igitur frequens absentia episcopi ab ecclesia sua tam periculosa & pestifera iudicata est, vt (ne tempus & occasio frequens ei daretur) Synodus prouincialis alioqui tam necessaria & salutaris, non nisi vt tertio quoque anno habeatur, Synodus Tridentina prudentissime & saluberrime sanxerit, quid excusaturi sunt, qui tanto animarum periculo, & ecclesie Dei incommodo & detrimento, electiones aut nominationes differunt, & tam diurnas vacationes muneris pastoralis inuehunt? quid excusabunt, qui interim silent & dissimulant, quos Deus posuit in ecclesia tamquam tubas & buccinas ad canendum, cum, vt ait propheta Ezechiel, viderint gladium venientem, quorum est clamare, & exaltare vocem suam? & quæ sequuntur in propheta Isaia.

De patriarchis Alexandrino, & Antiocheno, & eorum iurisdictione.

CAPVT VIII.

Constitutum est, vt episcopus Ægypti, id est, patriarcha Alexandrinus, præsideat & habeat potestatem totius Ægypti, & omnium locorum, ciuitatum & oppidorum, quæ sunt circum eam, quia sic conuenit; & quia similiter episcopus Romæ, id est, successor Petri apostoli, potestatem habet omnium ciuitatum, ac locorum quæ sunt circum eam: ac similiter episcopus Antiochiæ, id est, patriarcha, potestatem habeat prouinciæ illius totius: & in aliis item locis seruari debet, quod in præterito constitutum est.

Can. Nic.
Græc. 6.
Epitome v-
triusque
horum o-
ctauæ, &
noni.

De ambiente episcopatum, nolente eum episcopum populo; vel volente quidem, sed sine voluntate archiepiscopi.

CAPVT IX.

Nic. Græc.
6.

Si quis, populo nolente & sine voluntate archiepiscopi, atque iniussu eius ambierit episcopatum, repellendus est. Quod si populus diœcesis voluerit eum sine archiepiscopi voluntate, non est admitendus; quia solius archiepiscopi est hæc potestas; & qui contradixerit, est excommunicatus. & iste episcopus priuandus est. Sin autem electioni communi omnium episcoporum cum archiepiscopo, aut patriarcha recta ratione & secundum Canonem ecclesiasticum factæ, duo aut tres ex populo precibus, vel studio contendendi contradixerint, maiorem partem populi, si voluerint, sequentur.

De episcopo Hierosolymitano honorando, saluo honore metropolitani Casariensis, cui est subiectus.

CAPVT X.

Nic. Græc.
7. Hier. to.
2. epil. ad
Pamachiũ
contra er-
rores Ioan-
nis Hiero-
sol. & Nic.
in resp. ad
con. Bulg.
c. 92. memi-
nerunt de
Hierosoly-
mitano sub-
iecto Casari-
ensi.

Quia est consuetudo honorandi episcopum *Æliæ* nomine patriarchæ, cum est dignus honore, propter sanctitatem loci, & propter probitatem eius: præsit illi prouinciæ, & locis ei vicinis, reddatque archiepiscopo eius loci debitum honorem; & vocetur ille exarchus, id est, maior quam archiepiscopus.

De iis qui irrepserunt in ordinem presbyterorum sine electione & examinatione.

CAPVT XI.

Can. Nic.
Græc. to.
epitome
huius c. 3.

Si fuerint aliqui presbyteri sine probatione & electione, & sine examine vitæ & morum; & examinati

ANNO
CHRISTI
325.

minati confitentur se peccasse id genus peccatorum, de quibus supra scriptum est, eiiciantur ex sacerdotio, & non reputabitur eis in peccatum, quod illis, cum non essent probati & electi, manus imposuerunt; nec erunt in culpa hoc faciendo, siquidem faciunt in eis quod a Christo Domino nostro ordinatum est.

De episcopo ordinante quem intellexit fidem negasse; & de ordinato, qui postquam negavit, irrepfit in ordinem.

CAPVT XII.

Si quis prælatus receperit aliquem in ecclesiam sanctam, qui fidem negarit, quem prælatus ex aliquo cognouerit fidem negasse, & ordinauerit eum sacerdotem, aut in alio gradu, deponendus est ipse, & ordinator ab omni ordine: aut si iste irrepserit in ordinem, nec examinatus, nec interrogatus; & postea ab iis qui cognouerunt falsitatem, sciatur hoc; deponendus est iste.

De transeunte ad aliam ecclesiam sponte sua, & electo ab illa, cui postea displicet manere in ea.

CAPVT XIII.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus ab ecclesia sua ad aliam electione illius ecclesiæ, & voluntate sua se transferat, & postea non placet ei esse ibi, volueritque eo, vnde prius se transtulit, redire; non est postea recipiendus, sed potius ab hac & illa ecclesia sit exclusus, quia ipse se sponte sua elegit.

Can. Nic.
Græc. 15.
epitome
huius 13. ex
Arabico.

De dante operam, vt transferatur a sua ecclesia ad aliam.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut aliquis ex clero dederit operam, vt ex sua ec-

Concil. Tom. 2.

Kk

clesia transferatur, non est in alia recipiendus, sed potius cogere eum debent, vt ad locum suum redeat: quod si noluerit, eiiciendus est in totum ex ecclesia, deponendusque ex ordine, & communionem fidelium illorum qui ad illam ecclesiam pertinent, priuandus.

Ne quis fiat monachus sine licentia episcopi, & quare requiratur licentia.

CAPVT XIV.

Si quis laicus voluerit monachus fieri sine licentia episcopi sub cuius potestate est, mouendus est gradu in quo est, & non est recipiendus in religionem. Hoc autem idcirco statuimus, ne iste uxorem, aut filios, aut alios similes, quibus auxilium debet, deserat.

De clericis aut religiosis fenerantibus deiiciendis de gradu.

CAPVT XV.

Can. apost.
44. Lao. 4.
Arel. 2. ca.
14. Carth.
Graec. c. 5.
Synod. 6. c.
10. Nic.
Graec. 17.

Si quis eorum qui sunt in clero, aut subiectus regulæ, auaritiæ & turpi lucro studeat, aut data pecunia fenori, centesimas exigit, aut fescuplas, deiiciatur ex gradu, & sit alienus a regula.

De honore episcopo & presbyteris a diaconis tribuendo.

CAPVT XVI.

Can. Nic.
Graec. 18.

Diaconus non debet excommunicare priusquam episcopus, neque priusquam presbyter, quia gradus diaconi infra gradum presbyteri est; scireque debet officii sui esse ministrare episcopo & presbyteris. Sciatque diaconus facultatem suam, cui neque licet communicare nisi postquam epi-

ANNO
CHRISTI
325.

scopo & presbyteris ministraverit : neque ei rur-
sus licet ministrare sacramentum communionis sa-
cerdoti , siquidem ministrare hoc sacramentum ,
proprium est presbyteri , & non diaconi ; presby-
teris enim data est hæc gloria : neque decet vt dia-
coni sedeant inter presbyteros , aut sint ad latus eo-
rum , nec intus in sacrario , vbi est altare ; neque
foris , nisi de sententia eorum : quandoquidem
gradus diaconi inferior est gradu illorum. Diaconi,
qui huic decreto contradixerint , eiiciantur ex
gradu suo , & a Synodo excommunicentur.

Hier. in ep.
ad Euagriū
85. Romæ
presbyteri
sedent , &
stant diaconi.

*De ratione & modo recipiendi conuersos ex hæresi Pauli
Samosatenfis.*

CAPVT XVII.

Si quis ex hæresi Pauli Samosatensis conuertatur ad fidem ecclesiæ , debet iterum baptizari : & in quocumque gradu ecclesiastico antea fuerit , si conuertatur digne & cum humilitate , eiusque vita antea acta reprehendi non possit , sed laudari potius ; restituendus est in gradum suum , & imponendæ ei manus , vt imponi solent ei cui nunquam antea impositæ fuerunt , cum benedictione diaconali , id est , quæ fit super ministros ecclesiæ. Sed si aliquis eum accusauerit , & non fuerit dignus gradu propter malam fidem & praua opera , non est ordinandus. Quod si aliqua diaconissa ex ista hæresi ad fidem conuertatur , oportet iterum eam baptizare , & cum ea benedictione recipere , quæ super sæcularem fieri solet ; examinandumque , vt supra diximus , vtrum vere conuertatur.

Can. Nic.
G. R. 19. c.
pitome hu-
ius Innoc. I.
epist. 21. ad
Rufum Eu-
sebiū ex-
planat hunc
Canonem.

Concil. Tom. 2.

Kk ij

CAPVT XVIII.

Can. Nic. 8.
Innoc. in
eadem epif.
explanat
hunc Can.

Si qui ex iis qui se Catharos vocant, se humiliauerint, & ad ecclesiam accedere voluerint, oportet, vt qui ex illis erant ordinati, remaneant in clero. oportet præterea ante omnia profiteri per scripturam, quod assentientur, & sequentur dogmata catholica, id est, quod communicarunt cum pœnitentibus & cum digamis, & cum iis qui in perfectione lapsi sunt a fide, in quibus est constitutum tempus; vt sequantur omnia ecclesiæ catholicæ dogmata. itaque vbi omnes reperientur siue in ciuitatibus, siue in villis ipsi soli ordinati, reperti in clero, erunt in eodem gradu. Sed si fuerit in ciuitate, aut villa episcopus, aut presbyter ecclesiæ catholicæ; & ibi aliqui ex Catharis accedant ad ecclesiam, debet episcopus catholicus habere dignitatem episcopi: & ille qui vocabatur episcopus ecclesiæ catholicæ, voluerit honorare eum nomine episcopi. quod si hoc ei non placeat, excogitabit ei locum chorepiscopi, aut presbyteri, vt omnino videatur esse in clero, ne sint in ciuitate duo episcopi.

De ratione & modo recipiendi redeuntes post lapsum a fide, & recipiendi relapsos, & de adductis in periculum mortis ex infirmitate ante completam pœnitentiam, & de conualescentibus.

CAPVT XIX.

Nic. 12. &
13.
Hic Canon
multo ex-
plicatior est
quâ Græc.

Si qui ex iis qui sine violentia & periculo negauerunt, & sine illis tribulationibus quas passi sunt fideles Christi a regibus, & principibus, &

ANNO
CHRISTI
325.

gentilibus, perfecte & recto corde voluerint ad fidem redire, recipiendi sunt. sed oportet, vt cum fidelibus commun. onem non habeant, donec pœniteat eos, & tribus annis pœnitentiam inter audientes agant, & inter pœnitentes annis septem: postea poterunt intrare in ecclesiam ad orandum cum populo tempore sacrificii duobus annis, sed debent abstinere a communione corporis Domini. Quod si hoc tempore pœnitentiæ ad vomitum redeant, & rursus agnoscant peccatum suum, debent agere pœnitentiam annis decem, post tres annos peractos inter audientes. Post hæc autem omnia oportet examinare propositum eorum, & modum pœnitentiæ. Qui enim cum timore Dei, & lacrymis, ac patientia, & bonis operibus conuersionem opere & non simulatione ostendunt, post impletum tempus constitutum manendi inter audientes, merito communicabunt cum aliis fidelibus in oratione, licebitque episcopo aliquid benignius de eis decernere. Qui autem negligenter se gesserunt, & simulationem ingrediendi in ecclesiam sufficere sibi ad conuersionem putauerunt; omnino isti tempus pœnitentiæ a nobis constitutum impleant. Sed si quis istorum ad mortem, dum in pœnitentia est, peruenerit, non est priuandus sacra communione, quæ est viaticum vitæ, si eam petierit. Quod si post orationem & communionem ex infirmitate, in qua erat, conualuerit, communicabit postea in oratione tantum cum fidelibus, & non accipiet communionem sacram; adhibeaturque diligentia, vt cuicumque proximo

in Lat. ex
Arab.
Hinc Arel.
2. c. 10. Val.
lent. Gallie
c. 3. Inno. 1.
epist. 24. c. 3.

morti sacramenta, si petierit, ministrentur; idque cum episcopus diligenter inquisierit, an dignus sit; quia non licet vt priuemus eos sacramento communionis.

De vitanda conuersatione cum maleficis & diuinis; & de eorum, qui non vitauerunt, pœnitentia.

CAPVT XX.

Facit cum hoc Canone multa, c. 26. q. 5.

Nemo fidelium conuertetur cum maleficis & diuinis; & qui hoc fecerit, & eos interrogauerit, eorumve dicta approbauerit, in domumque eorum intrauerit, aut in suam eos receperit, & eorum cibis & potionibus vsus fuerit, si sacerdos est, mouendus est suo gradu, ac fidelium communione & ingressu ecclesiæ, communioneque sacra prohibendus. Si vero fuerit laicus, prohibendus est ecclesia. Quod si ad agendam pœnitentiam uenerint, agenda est eis pœnitentia annis viginti, quo tempore pane tantum & sale vesci debent, & a vino abstinere, aqua contenti, vt sic castigati non redeant.

De incestis nuptiis contra legem spiritualis cognationis, & de pœnitentia eorum qui sunt in eiusmodi nuptiis.

CAPVT XXI.

Hinc exiit Can. 53. sextæ Synodi in Trul. & Magunt. c. 53. & c. peruenit, 30. q. 1.

Nemo fidelium cum patre aut matre spirituali matrimonium contrahat, id est, non cum patris, aut matris: & qui hoc commiserit, habeatur tamquam ethnicus, quousque separetur; & spatio viginti annorum pœnitentiam agat, decem annis non intrabit in ecclesiam, & abstinabit a communione fidelium; alteris decem licebit intrare in ec-

ANNO CHRISTI 325
clesiam, ad audiendum tamen scripturas. Quando autem impletum fuerit hoc tempus pœnitentiæ 20. annorum, licebit intrare in ecclesiam, & sumere sacram communionem.

De susceptoribus in baptismo.

CAPVT XXII.

Viri non teneant in baptismo feminas, neque mulieres teneant mares: sed potius mulieres teneant feminas, & viri teneant mares.

De nuptiis prohibitis fratrum & sororum spiritualium ex susceptione in baptismo.

CAPVT XXIII.

Neque vir det filio suo in matrimonium eam quam vxor sua tenuit in baptismo; neque mulier det filiam suam in matrimonium ei quem maritus tenuit in baptismo; quia isti habentur vt fratres & sorores spirituales; & eorum pater & mater, similiter vt pater & mater spirituales.

De eo qui duas vxores simul duxit, aut per libidinem alteram mulierem vxori superinduxit; & de pœna eius.

CAPVT XXIV.

Nemo debet duas vxores simul ducere, nec vxori suæ alteram mulierem propter voluptatem & desiderium carnis subintroducere, proiiciendo se in periculum peccandi, versando cum pluribus ad concupiscentiam, nec ad semen suscipiendum, sicut Deus ordinavit: & qui hoc fecerit, si fuerit sacerdos, prohibeatur ministerio sacrificandi, & communionem fidelium, quousque eiiciat domo se-

cundam, & debet retinere * primam. idem iudicium est de laicis.

* Non concedit hic Canon, vt sacerdos secunda eiecta, retineat primam ad vtendum; sed iubet vt retineat, ne pretextu religionis eiiciat: iam enim antegressus est Canon de calibatu sacri ordinis, capite 4.

De nemine arcendo a sacra communione, nisi ratione pœnitentiæ.

CAPVT XXV.

Nullus sacerdos vllum fidelem a communione sacra arceat, neque propter odium, neque propter aliam causam quamcumque mundanam: & qui hoc commiserit, deponatur, & excommunicetur, quia vsurpauit hanc potestatem tamquam dominans.

Pertinet hic Canon ad Canonem apost. 25. de repellente pœnitentem.

De sponsione & testimonio in causa criminis dicendo, clerico prohibitis.

CAPVT XXVI.

11. q. 1. ca.
testimo-
nium, &c.
si quisquã.

Nullus clericus pro aliquo spondeat, neque testimonium contra vllum in causa criminali dicat, nec eam ad regem deferat; nec ad ea se ingerat, quæ ad alios pertinent; neque seminet dissidia inter fideles: & qui hoc commiserit, eiiciatur ex gradu, & prohibeatur communione fidelium.

De vitandis excommunicatis, & de non accipienda oblatione ab eis: & de excommunicatione non vitandis excommunicatum.

CAPVT XXVII.

De excom-
municatio-
ne commu-
nicantis

Quicumque fuerit a sacerdote ligatus, quamuis calumniam passus sit, non est ab eo accipienda oblatio

ANNO
CHRISTE
325.

latio, nec vlla alia res, quam ad ecclesiam afferat: nec vllus fidelium debet cum eo prandere, nec in domum eius ingredi, nec eum in domum suam recipere, priusquam sit ab excommunicatione absolutus: & qui hoc non seruauerit, parui faciens excommunicationem, & fidem contemnens, oportet eum quoque excommunicare, quia fuit particeps & consentiens.

cum excom. Tur. 2. cap. 8. De non accipienda oblatione ab excom. est apostolica const. lib. 3. Clem. cap. 8. Qui excommunicationem parui facit, fidem contemnit.

De ira, indignatione, odio, fugiendis sacerdoti, & ei potissimum, qui potestatem habet excommunicandi.

CAPVT XXVIII.

Non erit presbyter vlllo modo maleuolus, aut velox ad iram, aut ad offensionem, præsertim episcopus, aut alius, qui potestatem habeat excommunicandi, vt non omni tempore excommunicet, & liget. Et si quis talis extiterit, debet hæc auferre; necesseque est, vt sit moderatus, & deponat odium, & non exerceat semper excommunicationem. Quod si non paruerit, deponatur; siquidem ira, maleuolentia, indignatio, & clamor, opera dæmonis sunt; neque conuenit, vt sit in sacerdote aliquid ex vitiis diabolicis; sed potius, vt sit mundus ab omnibus vitiis & maculis, sicut * scriptum est.

* Hoc dicit, quia scriptum est in Leuit. c. 21. vt qui eligendus est ad sacerdotium, careat omni macula: quod quidem in spiritu significabat, vt careret omni vitio, & peccato graui. vnde apostolica constit. lib. 2. cap. 3. exploretur, inquit, qui eligendus est episcopus, an careat omni macula in iis quæ pertinent ad vsus vitæ: Scriptum est enim, inquit, inspicite maculas eius qui eligendus est ad sacerdotium. Hinc beatus Gregorius scribens de eligendo episcopo ecclesiæ Ariminensis, 7. quæst. 1. cap. qualiter, iubet eligere diligenti examinatione adhibita: Si in eo, inquit, quæ in textu heptateuchi continentur, non fuerint reperta, id est, si caruerit mortalibus peccatis, quæ per maculas in Leuit. notatas significantur. Hæc idem Gregorius clarius expressit in epist. ad Pafinum episcopum de

Concil. Tom. 2.

L1

alio quodam ordinando loquens: Si nulla, inquit, ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt, obuiant: peccata mortalia, quæ a regno Dei excludunt, dicit morte mulctanda secundum regulam legis sacræ, qualis est illa: Neque fornicarii, nec idolis seruientes, nec adulteri, neque molles, &c. regnum Dei possidebunt.

De non flectendo genua in oratione.

CAPVT XXIX.

Ca. Ni. 20.

In oratione Dominici diei, & in diebus Pentecostes, & in magnis festis Domini oportet non flectere genua, sed stantes orare, & inclinari.

De imponendis nominibus Christianorum in baptismo, & de hæreticis fidem Trinitatis, & formam baptisni integram retinentibus; & de aliis non retinentibus, dignis peiore nomine; & de modo eos recipiendi, cum veniunt ad fidem.

CAPVT XXX.

Fideles nomina gentilium filiis suis ne imponant; sed potius omnis natio Christianorum suis nominibus vtatur, vt gentiles suis vtuntur; imponanturque nomina Christianorum * secundum scripturam in baptismo, & baptizentur in nomine sanctissimæ Trinitatis semper colendæ, & adorandæ anima, mente, & corde; & sanctificent dies festos omnes. Sed si fuerint alii Christiani contrarii in aliquibus, vocabuntur hæretici, & hoc nomine appellabuntur, Ioanium, & Memarium, & Surianium, quæ nomina * Arabice significant homines secundum carnem, & non secundum Deum agentes; quamuis non corruperint scripturas, neque combusserint. Qui enim corruperunt, & dies festos mutauerunt, & fidem conturbarunt, ac confuderunt, reliqueruntque genuflexionem, spreuerunt ordinem ecclesiæ, & alium sibi modum instituerunt, non debent appellari Memar-

ANNO
CHRISTI
325.

rium, sed potius homines perditī & errantes, & numerantur inter cultores idolorum, & veræ fidei negatores. Si vero aliquis ex istis conuersus fuerit, recipiat episcopus petitionem eius, & doceat eum, sicut recipiuntur & docentur Iudæi & gentiles; & baptizabuntur iterum, postquam sectam suam malam abnegauerint, & fidem ecclesiæ Dei confessi fuerint. Similiter intelligendum est de Secundis, Marcuniis, Simonianis, Menandrianis, Sethianis.

Syn. Const.
cap. 7.

* Secundum scripturam imponuntur nomina in baptismo, quia scriptum est in euangelio impositum esse nomen Ioanni, & Iesu in circumcissione, cui successit baptismus. & Dionys. Areopag. in baptismo scribit dari nomen; quod ex sanctis apostolis didicit. Illud etiam aduertendum est, non imponi a fidelibus nomina gentilium, si quando in baptismo imponitur nomen Pompeii aut Octauii, & similia: non enim ut nomen gentilis, sed ut nostrum imponitur: sic enim gentilium nominibus tamquam nostris uti possumus, ut gentiles nostris tamquam suis utebantur, cum Antonios, Marcos, & Marcellos, & Iulianos vocabant.

* Quia interpres e Græco, ut verbum verbo redderet, verbis aliquanto obscurioribus usus erat, interpretatur verba Arabica obscuriora Arabicis clarioribus.

De ratione & modo recipiendi conuersos ad fidem orthodoxam ex hæresi Arii, & aliorum talium.

CAPVT XXXI.

Si quis ad fidem orthodoxam conuertatur, recipiendus est in ecclesiam per manus episcopi, vel presbyteri, qui præcipere ei debet, ut anathematizet cunctos qui contra fidem orthodoxam faciunt, & qui apostolicæ ecclesiæ contradicunt. Debetq; anathematizare Ariū & hæresim eius, & aperte fidem profiteri, quam in hac perfecta confessione definiuimus, ac sincere fidelis esse. Oportet etiam anathematizare eos qui huic fidei non credunt, & eam non recipiunt. Et postquam hæc

Syn. Const.
cap. 7.

Concil. Tom. 2.

Ll ij

fecerit, accipiat eum episcopus, vel sacerdos, ad cuius potestatem pertinet, & vngat eum vñctione chrisimatis, & signet ter vngendo, & orando super eum * orationem Dionysii Arcopagitæ, & fiat oratio ad Deum pro eo deuote, vt recipiat eum. Et postea erit particeps diuinorum sacramentorum & communionis, per quam fit remissio peccatorum. Si autem is in quo hæc facta sunt, fuerit episcopus, manebit post conuersionem suam in gradu presbyteri; si presbyter, in gradu diaconi; si diaconus, in gradu hypodiaconi; & similiter in reliquis deinceps, vt ad gradum inferiorem descendat.

Dionysii
Arcopag.
citatus in
Syn. Nic.

Huic Canoni testimonium tribuit S. Athanasius, qui in epistola de Synodis Arimini & Seleuciæ, & in epist. ad episcopos Africae scribit patres Nicænos edidisse in Concilio perfectam fidei confessionem, & anathematizasse omnes hæreses, & inter eas Arianam. vtrumque est in hoc Canone. est autem renouatus, & denuo sancitus hic Can. in Syn. Const. Can. 7.

* Oratio quam dicit Dionysii Arcopag. est in Canone Græco 7. Syn. Const. *σφραγίς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου*, id est, obsignatio, siue sigillū doni Spiritus sancti. Quod vero est hic de vngendo istos chrisimate, non est necesse accipere de sacramento confirmationis, vt accepit Bessarion in libello de eucharistia; siquidem ad multa alia vtitur ecclesia secundum apostolicam traditionem vñctione chrisimatis, vt in benedictione siue sanctificatione aquæ baptismi & altaris, & in ordinatione, & in aliis.

De ratione recipiendi eos qui saluis dogmatibus fidei, & ecclesia legibus, a nobis recesserunt, & postea redeunt.

CAPVT XXXII.

Sed qui fuerunt ex secta Caguadanorum, aut Cabariorum, aut Taimainorum, non necesse est eos vngi, nec iterum baptizari, neque gradu suo moueri; sed potius redire oportet ad eisdem gradus, & recipi cum orationibus, quas supra diximus; orandumque pro eis, ac præcipiendum eisdem vt abhorreant ab iis in quibus antea fuerunt.

ANNO
CHRISTI
335.

Sic agendum est cum quocumque qui a vera fide non vacauit, & qui baptismum & leges ecclesiæ retinuit, sicut alii Christiani; & qui ex istis clericus fuerit, si non mutauerit scripturam, neque deserit festos dies celebrare; qui eiusmodi fuerint, non sunt annumerandi infidelibus & Iudæis, quia non negauerunt nos, sed nobis propter iram & indignationem aduersati sunt: & quicumque contradixerit, excommunicetur.

Huiusmodi fuerunt Audiani, sic dicti ab Audio quodam, temporibus Arii, de quo sanctus Epiphanius libro tertio, hæresi 70. qui cum sodalibus suis nihil, inquit, habebat in fide diuersum, sed rectissime credebat. Audiani non deserunt festum Pascha celebrare, licet per errorem cum Iudæis azymorum dies agerent. Istos credo corrupte vocari in hoc Canone Caguadanos. tales etiam fuerunt Meletiani, Meletii Ægyptii sectatores, de quo idem Epiphanius libro secundo, hæresi 68. non est, inquit, immutata fides ipsius aliquo tempore a sancta ecclesia catholica. Fortasse etiam corrupte legitur in hoc Canone Taimainorum, pro Meletianorum.

De loco patriarchæ resistendo, & de honore episcopo Hierosolymitano & Seleuciæ habendo.

CAPVT XXXIII.

Patriarcha sit in ciuitate regia, vt sit honori ipsi & regi, & aliis simul presbyteris. Honoretur etiam episcopus Æliæ plusquam alii episcopi, quia ipse residet in sancta ciuitate, vnde crux Dei Domini nostri cœpit, & vbi est locus * iudicii. Honoretur quoque similiter sedes Seleuciæ, quæ est ex ciuitatibus orientalibus, qui debeat etiam appellari nomine catholici; & possit is ordinare archiepiscopos, sicut faciunt patriarchæ, vt orientales non patiantur damnum expectando patriarcham Antiochiæ, aut eundo ad eum, & gentiles reperiant viam ad necessitates suas: quia in hoc

non fit iniuria patriarchæ Antiocheno. Siquidem ipse consensit, postquam hoc ab eo Synodus petiuit, ne de sublata potestate ista quereretur; quæ nihil aliud desiderabat, vt illius prouinciæ fideles pace & quiete fruerentur; simul etiam, vt is qui tenet sedem Seleuciæ, nomine catholici honoraretur.

* De iudicio accipiendum est, quo victa est mors morte Domini, & eo resurgente reddita mortuis vita.

De honore habendo archiepiscopo Seleuciæ in Synodo Græciæ.

CAPVT XXXIV.

Si acciderit, vt necesse sit conuenire episcopos Græciæ, & fuerit præsens prælatus Seleuciæ, quem diximus, quæ Seleucia est in prouincia Babylo-niæ in regno Zabur, & hodie est Ciuitatulæ, oportet honorare eum multum, & magnificere, atque extollere supra omnes episcopos Græciæ. Siquidem ipse tenet locum patriarchæ in oriente; & sedes eius in Concilio debet esse sexta post episcopum Hierosolymitanum. & quicumque hanc constitutionem violauerit, Synodus eum excommunicat.

De non habenda Synodo prouinciali in prouincia Persidis sine auctoritate patriarchæ Antiocheni, & vt episcopi Persidis subiecti sint metropolitanis Antiochia.

CAPVT XXXV.

Non permittit magna Synodus, vt congregentur in prouincia Persidis ad disponendum aliquid ad ordinem ecclesiæ pertinens sine consensu & auctoritate patriarchæ Antiocheni; quia quamuis prælatus Persidis sit loco patriarchæ, & non quæ-

ANNO
CHRISTI
325.
rat aliud præterquam quietem & tranquillitatem
ipforum Perfarum, tamen non licet immittere se ad
constituendum ordinem ecclesiæ, sed potius in
omnibus sint metropolitanis patriarchæ obedi-
entes: & qui contradixerit, Synodus eum excom-
municat.

*De creatione patriarchæ Æthiopia, & de potestate eius,
ac de honore ei habendo in Synodo Græciæ.*

CAPVT XXXVI.

Vt non possint Æthiopes creare nec eligere pa-
triarcham; quin potius eorum prælatus sub pote-
state eius sit, qui tenet sedem Alexandria. Sit ta-
men apud eos loco patriarchæ, & appelletur catho-
licus; non tamen ius habeat constituendi archie-
piscopos, vt habet patriarcha; siquidem non ha-
bet patriarchæ honorem & potestatem. Quod si
acciderit vt Concilium in Græcia habeatur, fue-
ritque præsens hic prælatus Æthiopum, habeat se-
ptimum locum post prælatum Seleuciæ; & quan-
do facta fuerit ei potestas constituendi archiepi-
scopos in prouincia sua, non licebit illi constituere
aliquem ex illis: & quicumque non paruerit, Sy-
nodus eum excommunicat.

De electione archiepiscopi Cypri subiecti patriarchæ Antiochia.

CAPVT XXXVII.

Si episcopus Cypri diem suum in hieme obie-
rit, & non potuerint populi propter tempestatem
maris mittere Antiochiam, vt patriarcha Antio-
chenus constituat ipsis archiepiscopum loco mor-
tui, debent scribere ad patriarcham, & petere ab

eo, vt permittat eis constituere quem voluerint; neque prohibebit hoc patriarcha, postquam ad eum scriptum fuerit; sed potius concedat tredecim episcopis, vt congregentur & constituent archiepiscopum loco mortui; ne defuncto archiepiscopo principio hiemis, sine capite propter tempestatem remaneant, & ne aliquis fortassis ex tredecim episcopis a vita recedat, & non sit archiepiscopus qui constituat episcopum loco mortui; atque ita fiat, vt toto eo anno archiepiscopo careant: ob hanc causam constitutum est hoc; & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Attestatur huic Canoni Canon Synodi Ephesinae septimae Graece. ait enim antiquum morem esse, vt patriarcha Antiochia ordinationes in Cypro faciat: ordinat enim archiepiscopum Cyprum, sine cuius auctoritate non possunt episcopi Cyprum constitui, quisque ab ecclesia sua electus, & non ab ecclesia alterius, secundum veteres Canones.

Quid hic rursus excusabunt qui electiones, aut nominationes episcoporum diutius protrahunt, cum Synodus Nicena, ne euenire posset, vt anno vno Cyprus sine archiepiscopo esset, si ad electionem eius auctoritas patriarchae Antiochiae expectanda esset, censuerit, concedendum esse episcopis Cyprum, vt ipsi quem vellent eligerent, ac constituerent archiepiscopum, si per tempestatem hiemis non liceret de electione ad patriarcham referre.

*De ordinatione ministrorum ecclesiae episcopis prohibita
in aliena dioecesi.*

CAPVT XXXVIII.

Can. Nic.
16. Can.
apost. 35.

Vt nullus episcoporum in parocia alterius ordinationes presbyterorum aut diaconorum faciat, exceptis patriarcha & archiepiscopo in locis quae sub potestate eorum sunt; nec quidquam disponat in aliena parocia sine licentia proprii episcopi.

De

De cura & potestate patriarche in episcopos & archiepiscopos sui patriarchatus: & de primatu episcopi Romani in omnes.

CAPVT XXXIX.

Consideret patriarcha ea quæ archiepiscopi & episcopi in prouinciis suis faciunt; & si quid reperiat secus quam oporteat factum, mutet, & disponat, prout sibi videatur; siquidem ipse est pater omnium, & illi filii eius. Et quamuis sit archiepiscopus inter episcopos tamquam frater maior, qui curam habet fratrum suorum, & ei debeant obedientiam, quia præest; est tamen patriarcha iis omnibus qui sub potestate eius sunt, sicut * ille qui tenet sedem Romæ, caput est & princeps omnium patriarcharum; quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus, cui data est potestas in omnes principes Christianos, & omnes populos eorum, vt qui sit vicarius Christi Domini nostri super cunctos populos & vniuersam ecclesiam Christianã. & quicumque contradixerit, a Synodo excõmunicatur.

* Similis est hic Canon sexto eiusdem Synodi Nicænæ, & eandem auctoritatem, hoc est, summã esse in episcopo Romano principe omnium patriarcharum, & ob eandẽ causam, scilicet propter formam, quam habet episcopus Romanus relictã a sanctis apostolis, vt sanctus Anacletus in epist. 3. diuine explicat. formam enim quam sancti apostoli inter se habebant, vt ait idem Anacletus, suis successoribus, scilicet patriarchis, & metropolitanis, & reliquis episcopis reliquerunt: vt sicut beatus Petrus reliquis apostolis præfuit, sic iidem sancti apostoli statuerunt, vt omnes episcopi singularum nationum suum primum haberet, iuxta Canonem apostolorum 34. quare consequens necessario est, vt sicut apostoli beatum Petrum caput habuerunt, sic successores apostolorum, qui sunt patriarchæ, & infra patriarchas metropolitani, & infra metropolitanos reliqui episcopi, successorem beati Petri, id est, episcopum Romanum principem & caput agnoscant, & habeant, vt hic Canon profitetur, cum eum principem omnium patriarcharum vocat, & primum esse dicit, sicut fuit beatus Petrus, cui in omnes Christianos data est potestas: quo testimonio nullum luculentius neque grauius a Synodo Nicæna dari potuit.

Concil. Tom. 2.

Mm

De Synodo prouinciali bis singulis annis habenda, & de usu eius, cum excommunicatione contradicentium.

CAPVT XL.

Vt omnes episcopi bis * singulis annis apud archiepiscopum suum conueniant, vbi omnia quæ in locis suis acciderint, considerent: item considerent, quæ opus sunt, cognoscantque omnia, & consentiant inter se ad expellendum procul malum, & operandum iustitiam, vt sint excusati in die illo tremendo, sitque hæc eorum excusatio manifesta, ne excidant e vita in æternum permanente, ac dedecus & ignominiam propter caduca & pereuntia ferant: & quicumque contradixerit, Synodus eum excommunicat.

* Non est hic Canon temere aut frustra repetitus: quin potius, vt solet sæpe in scriptura idem vtiliter & necessario repeti, sic hoc de Synodis prouincialibus bis quotannis habendis vt saluberrime constitutum. sic enim ait Leo epistola quarta cap. 7. iterato Canone repetitum est, in quo decreta est poena excommunicationis contradicentibus, & comprehensum totum negotium huiusmodi Conciliorum, quod positum est in studio expellendi malum & operandi iustitiam. Similis comprehensio facta est in sexto Canone Synodi Nicænæ secundæ: Studium, inquit, & cura erit congregatis, vt diuina & viuifica mandata Dei seruentur.

De Synodo archiepiscoporum apud patriarcham semel quotannis, & de usu eius; item de collecta per prouincias & loca patriarcha subiecta facienda ad victum patriarcha.

CAPVT XLI.

Similiter statuimus, vt omnes archiepiscopi semel per annum apud patriarcham suam conueniant, & in eo Concilio faciant ad eundem modum in omnibus rebus, & in peccatis, quæ in locis eorum contingunt; faciantque hoc, ne in iudicio eorum sit fraus, sed potius tale sit, quale erat

ANNO
CHRISTI
325

judicium LXX. seniorum cum filiis Israel, qui causas suas Moyfi proponebant: sic etiam & episcopi apud patriarcham facere debent, & dispertiatur benedictio patriarchæ secundum vires omni prouinciæ, & omni loco magno vel paruo, quæ sub potestate eius sunt, mittaturque ei singulis annis vt inde viuat & alatur. caretque excommunicatione hic Canon.

De clerico, vel monacho lapsõ in peccatum, & vocato semel & iterum & tertio, & non sistente se in iudicio.

CAPVT XLII.

Si quis ex clero, aut ex monachis lapsus fuerit in aliquod peccatum, & vocatus a congregatione, vt videatur causa eius, & purget peccatum suum, dato primum tempore ad veniendum, non venerit; vocatusque iterum & tertio, obstinate non se sistat, eiiciatur de medio eorum, vt meritus est; & insuper deponatur: & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

De reo manifesto dimisso impunito ab episcopo, vel presbytero, vel etiam diacono iudice, quid facere debeat patriarcha.

CAPVT XLIII.

Si ad episcopum, aut sacerdotem, aut diaconum allatum fuerit aliquod crimen manifestum, non opus est testimoniis ad iudicandum. Quod si propter affectionem eum qui delictum commisit, non iudicauerint secūdam meritam pœnam, dimiserintque eum in peccato, & hoc postea patriarchæ patefactum fuerit, oportet vt ipse patriarcha iudicet eum qui crimen commisit, vt meritus est; illumque deponat qui habebat exploratum de crimine, & di-

Concil. Tom. 2.

Mm ij

misit eum qui commisit; & illum item deponat
qui fuit illius criminis socius: & quicumque con-
tradixerit, a Synodo excommunicatur.

Quomodo archiepiscopus episcopum sibi subiectum iudicare debeat.

CAPVT XLIV.

Vt archiepiscopus nullum episcopum ex iis qui
sub potestate eius sunt, cuius peccatum sciat, iu-
dicet, nec imponat ei pœnitentiam pro peccato,
nisi interueniente patriarcha, qui rem explore
cognitam habeat: & qui non paruerit, a Synodo
excommunicatur.

*De ratione admittendi querelas & iudicia archiepiscopi
contra patriarcham suum.*

CAPVT XLV.

Vt non admittatur querela archiepiscopi con-
tra suum patriarcham de vilo peccato, neque re-
prehensio, neque iudicium, nisi adhibito altero
patriarcha vno ex fratribus eius, qui eius causam
excutiant. Et nullus in hac re archiepiscopo accu-
satori faueat, neque cum eo consentiat, nisi aucto-
ritate alterius patriarchæ: & qui contradixerit, Sy-
nodus eum excommunicat.

*Quomodo patriarcha querelam aut iudicium archiepiscopi contra
archiepiscopum admittere debeat.*

CAPVT XLVI.

Neque patriarcha querelam vnus archiepisco-
pi de alio archiepiscopo, qui sub potestate eius sit,
accipiat, neque reprehensionem, neque iudicium
super peccato eius, nisi altero archiepiscopo ex fra-

tribus interueniente; vt considerent hoc, sicut supra dictum est in Canone; & non oportet vt interueniat qui querelam habuit in hoc iudicio: & qui contradixerit, habebitur excommunicatus.

De excommunicatis ab vno aliquo, quando ab alio absolui, vel non absolui possint.

CAPVT XLVII.

Nullus episcopus soluat quem alius episcopus ligauit, quamdiu ille qui ligauit, vixerit. Quod si episcopus qui ligauit, obierit, & successori visum fuerit soluere ligatum, licebit facere, postquam causam, propter quam fuit excommunicatus, cognouerit; modo excommunicatus non fuerit propter blasphemiam, aut propter aliquod peccatum publicum, aut aliud simile. Eadem lex erit de sacerdote; id est, vt nullus sacerdos soluat aut liget, quem alius sacerdos soluerit aut ligauerit, quamdiu ille qui soluit aut ligauit, vixerit. Post mortem vero successor eius soluet quem mortuus ligauit: sed debet episcopus præesse huic negotio, neque conuenit, vt archiepiscopus, aut episcopus soluat aut liget eum qui digne a sacerdote solutus aut ligatus est, quamdiu is qui soluit aut ligauit, vixerit. Patriarcha tamen re cognita habet auctoritatem soluendi omnes istos, si ei visum fuerit; siquidem est loco patrisfamilias, qui in eos, & in omnes alios potestatem habet: & hic Canon non habet excommunicationem.

De non eligendo sibi successore in episcopatu.

CAPVT XLVIII.

Vt nullus episcopus dum viuit, alterum eligat

Huic Canonu att-

Mm iij

statutur
Concilium
Antioch.
c. 23. epist.
Innocentii
I. ad Cle-
rum Con-
stant. quæ
est in lib.
13. Nice-
phori, cap.
23. ep. Aug.
110.

qui post mortem loco suo succedat, nec ex multum * propinquis, nec ex primariis ciuitatis; sed cum episcopus erit mortuus, tunc eligendus est aliquis ex sacerdotibus, aut religiosis qui habitant in monasteriis per desertum, aut aliquis de doctrina, & studio scripturæ notus, & cuius præstantia, & probitas sit cunctis manifesta; quamuis sit externus, ordinetur episcopus, si his conditionibus præditus reperiatur; & diues si fuerit, nihil impediet quo minus sit episcopus. & hic Canon caret excommunicatione.

Non facit contra hunc Canonem, qui assentiente clero & populo aliquem, qui dignus sit, designat futurum successorem, ut Augustinus in Eradio fecit: is enim non ab episcopo, sed potius a clero & populo eligi dicendus est. Augustinus vero a Valerio electus fuit, & ordinatus, ut post mortem succederet: quod idem Augustinus contra Canonem Nicænum factum fuisse per ignorantiam dicit. sic igitur intelligendus est hic Canon: Nullus episcopus dum viuit, alterum eligat sine clero & populo: nec ita cum clero & populo eligat, ut ordinetur episcopus, dum viuit cui successurus est.

* Dixit, nec ex multum propinquis; quia esse multum propinquum, ut fratrem, aut filium, aut fratris vel sororis filium, multum valde posset, ut electio huius multum propinqui, quam facit episcopus viuens, a clero & populo approbaretur; similiter si ex primariis.

Quia ait beatus Iacobus; Nonne diuites per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad iudicia? & Paulus: Qui cupiunt, inquit, diuites fieri, incidunt in desideria multa, inutilia & nocua: idcirco ut diues ordinatione episcopi dignus sit, explorare oportet, an sit etiam, sicut Apost. diues in bonis operibus, & an facile tribuat, & communicet. hinc Synodus Sardic. cap. 10. Si quis, inquit, diues, aut scholasticus a foro, velit episcopus fieri, ne prius fiat quam in omnibus gradibus ministerium impleat; ut si in singulis dignus censeatur, possit ad verticem dignitatis episcopi ascendere. Cum curialibus coniunxit Synodus diuites.

De non ordinando simoniace.

CAPVT XLIX.

Testatur
decretum
fuisse hoc
in Concilio

Ut nullus audeat ordinare episcopum, aut sacerdotem, aut diaconum pro quauis re data, siue ante

ANNO CHRISTI 325
ordinationem, siue post: & qui secus fecerit, deponatur; & quicumque contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Nicæno
beatus
Greg. 16.
q. 7. c. per-
uenit.

De episcopo vno tantum vnius ciuitatis, & vno tantum parocho vnius villa; & de non mouendo primo, siue episcopo, siue parocho, propter alium secundum ab aliqua parte populi petitem, si primus vacat a manifesto crimine.

CAPVT L.

Vt non sit nisi vnus episcopus vnius ciuitatis, nec in vna ecclesiæ villa sint duo sacerdotes; & si fuerit magna, poterit sacerdos habere secum diaconos, & solus sacerdos in iis quæ ad altare pertinent, præsit; sicut solus episcopus est in ecclesia sua superior: & si in ciuitate aut villa fuerit aliqua discordia, ita vt alii hunc sacerdotem aut episcopum, alii alium velint, debet tunc populus considerare hoc iuste: & si non auditur de eo aliquod delictum manifestum, oportet relinquere eum in loco suo: sin vero infamia alicuius peccati in eo reperta fuerit, eiiciendus est, & in locum eius alter substituendus, qui sit sine crimine. Denique secundus episcopus aut sacerdos non intret in locum primi, si primus fuerit manifeste probus; siquidem copulatus est cum ecclesia, sicut constitutum est. quæ est etiam lex sæcularibus, vt nemo eorum accipiat in matrimonium per vim vxorem alterius, donec vir eius mortuus sit; dimittatque eam liberam, vt abeat quo velit. Qui huic Canoni contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Can. Nic. 7.

Ita ipsa ratione comparationis ac similitudinis matrimonii carnalis cum spirituali vsus est Euaristus in epist. 2. Et sicut vir, inquit, non debet adulterare vxorem suam, ita nec episcopus ecclesiam suam, vt dimittat illam absque ineuitabili necessitate, aut apostolica vel regulari mutatione.

De non permittenda ab episcopo separatione uxoris a viro propter discordiam.

ANNO
CHRIST.
335.

CAPVT LI.

Tolet. 12.
cap. 8.

Si quis vxorem ducat, & postea inter eos propter aliquam causam non conueniat, & vxor sit in culpa, quæ causam dedit discordiæ, debet vir patienter eam tolerare, & cum ea societatem habere, quousque res adducatur ad concordiam. Quod si non tolerauerit, debet interuenire episcopus; & si episcopo parere illa noluerit, nec audire eum, & a viro discesserit, debet episcopus hortari illam ad redeundum: & si noluerit redire, debet cogere vt redeat. Sed si vir quæsiuit occasionem vt ab ea separetur, non est ei credendum, quin potius, velit, nolit, cogendus est vt cum ea habitet. Quod si hoc facere noluerit, oportet vt separetur a comunione & ingressu ecclesiæ.

De feneratione, & turpi quæstu clericis interdicto, & de non conuersando neque comprando cum Iudeis.

CAPVT LII.

Can. Ni. 17.
Ca. apost.
44. Cart.
5. Sy. Nic.
2. c. 17. Sy.
6. c. 10.

Nullus sacerdos det fenori, neque quæstum iniquum faciat, neque societatem cum Iudæis habeat, neque fraternitatem; neque cum eis cibum aut potum sumat: siquidem sancti apostoli hoc statuerunt, & hoc fideles facere oportet: & quicumque non paruerit, Synodus eum excommunicat.

De coniugio disparis cultus vitando.

CAPVT LIII.

Conc. Tolet. 3. c. 14.
Agath. 67.

Vt Christiani vxores ducant ex quacumque natione, modo ad fidem veniant: sed non debent
Chri-

ANNO
 CHRISTI
 335.

Christiani dare filias suas nuptum infidelibus, ne
 ad errorem maritorum peruertantur, & fiant vel
 Iudææ, vel gentiles propter infirmitatem suam &
 procliuitatem ad malum. & qui non paruerit, a
 Synodo excommunicatur.

Elib. 15. &
 16. Aurel.
 2. c. 18. Au-
 rel. 4. c. 13.
 Amb. epi.
 70. idem
 lib. de Abr.
 cap. 9.

*De electione chorepiscopi, & de officio eius in castellis, & pagis
 ac monasteriis.*

CAPVT LIV.

Eligat episcopus ex bonis religiosis qui habi-
 tant in deserto, aliquem qui sit doctus, & optimis
 moribus, & maxime omnium qui in vniuersa illa
 congregatione sunt, intelligens, qui nihil de electio-
 ne sua cognouerit: & qui sunt illius congregatio-
 nis, debent adducere eum; & vnus ex diaconis con-
 gregationis dicat alta voce: Nos eligimus talem in
 chorepiscopum, qui habeat totam potestatem in
 nos; vt sciant omnes electum esse eum in eo gra-
 du: & debet episcopus recitare super electum ora-
 tionem consuetam, & benedicere illi, dareque ei
 nomina omnium ecclesiarum, & monasteriorum
 quæ sub potestate eius sunt, vt eligat ipse, prout
 melius ei visum fuerit, eos qui sint idonei, & in
 sermone suo constantes, quos ecclesiis & monaste-
 riis præficiat; & eis qui curam habent ecclesiarum,
 ne imponat curam monasteriorum; & eis qui præ-
 fecti sunt monasteriis, ne mandet curam ecclesia-
 rum; obligetque eos ad ea loca quæ eis data sunt;
 & eat postea ad visitandas ecclesias & monasteria.
 Qui si in aliqua ecclesia, aut monasterio aliquid
 deesse, aut supra quam opus sit, abundare repererit,
 oportet quod vno in loco superfluit, apponere vbi

Concil. Tom. 2.

Nn

deest; id quod cum timore Dei, & ædificatione illorum locorum fieri debet: & si fuerint pauci sacerdotes, debet augere numerum ex illis qui sunt illius loci; & si inter eos non fuerit aliquis illius castelli idoneus vt ordinetur, debet sumere aliquem ex monasteriis, vel ecclesiis, & curet vt fiat sacerdos, vt oratio sit assidua, & non cesset ministerium altaris, destituanturque templa oratione & missa, & Christiani non habentes pastorem nomine & opere sint sicut gentiles. item curet vt in omni castello, & parua villa sit aliquis qui colligat prouentus episcopi secundum vires cuiusque loci, & afferantur ad eum; siquidem ad eum pertinet vt faciat eleemosynas pauperibus & peregrinis, & sacerdotes egentes recreet, vt maneat inter eos caritas. & hic Canon caret excommunicatione.

Quod in extrema parte huius Canonis continetur de cura chorepiscopo habenda, vt ex omnibus castellis & pagis suppeditetur episcopo ad victum, & eleemosynas pauperibus & peregrinis & clericis egentibus faciendas, satis conuenit cum eo quod ait Damasus epistola 4. non fuisse iam suo tempore necessarios, sicut inquit, in primitiua ecclesia, vel propter studium quod erga pauperes exgebant. hos etiam Syn. Neocæs. cap. 14. dicit honorari propter studium in pauperes. Deinde quod præcipit Canon, vt episcopus recitet super chorepiscopum orationem, & benedicat ei, declarat quod ait Damasus fuisse olim chorepiscopos ad formam septuaginta discipulorum, id est, non fuisse ordinem eorum nisi presbyterorum tantum: idcirco chorepiscopus non ordinabatur, sed per orationem benedicebatur. Ad vicem chorepiscoporum, quibus iam non opus est, accedunt nunc visitatores quos vocant. in Mediolanensi ecclesia vocant vicarios foraneos. hi sunt sacerdotes probati, quos episcopus deligit, & certas regiones diœcesis suæ attribuit inspiciendas & lustrandas, vt in ciuitate sua gregem qui extra ciuitatem est, quasi præsens intueri & curare possit. quibus qui primi nomen hoc impulerunt, videntur mihi nomen chorepiscopi ab inspiciendis regionibus interpretati. de horum nomine & officio est caput in secunda parte const. Synodi prouincialis Mediolanensis anni LXVI. Reuendo D. Carolo Borromæo archiepiscopo.

*De ratione visitandi ecclesias & monasteria qua in potestate sua
habet chorepiscopus.*

CAPVT LV.

Chorepiscopus cum visitat ecclesias, & monasteria quæ sub potestate sua habet, videat an pauci sint, vel desint fratres, & sorores; congreget seniores castelli, & prædicet, atque exponat eis scripturas sacras; eosque de omnibus sanctis præceptis admoneat. item interroget, an habeant filios, aut filias, & faciat ut ad se adducantur, ut signet eos; & oret super eos, imponatque manus, ac benedicat; & instituat ministros, sicut prius eos admonuerat; debetque distribuere eos per ecclesias & monasteria, & providere ut * discant; ut reddantur apti & idonei ad ædificationem monasteriorum, & ecclesiarum, & aliorum locorum quæ horum opera indigent. & hic Canon caret excommunicatione.

* De pueris clericis instituendis Toler. 4. cap. 23. Valsen. 2. cap. 1.

Cernitur in hoc Canone ratio quædam seminarii ministrorum ecclesiæ, ceu vestigium quoddam seminariorum, quæ nuper secundum decretum Synodi Tridentinæ instituta sunt. Ministri quos iuxta hunc Canonem chorepiscopi instituebant, non erant diaconi neque presbyteri, quos Ancyr. Syn. cap. 12. prohibet ordinare, sed iuxta Canonem Antioch. Syn. cap. 10. lectores, exorcistæ & hypodiaconi, qui iuxta Carth. 4. cap. 5. manus impositionem non habent. Quare cum hic Canon ait, imponatque manus, intelligenda est manus impositio, non ut imponitur in ordinibus sacris.

De profectione presbyterorum ex castellis & pagis cum chorepiscopo ad salutandum episcopum bis quotannis, & religiosorum ex monasteriis semel, & novi abbatis monasterii ter.

CAPVT LVI.

Vt chorepiscopus bis per annum congreget presbyteros ad salutandum episcopum, & tradendum se ei, & ad communionem cum eo habendam; & prandeant cum eo: fiatque hoc in principio

Concil. Tom. 2.

N n ij

anni, & in festo resurrectionis Domini nostri Iesu Christi. Religiosi tamen semel per annum cum eo congregabuntur, quando ei videbitur. Sed qui fuerit tunc primo factus caput in aliquo monasterio, debet proficisci ter per annum ad salutandum episcopum, & tradendum se ei: semel, & iterum proficiscetur solus, vt ab episcopo adiuuetur in officio suo; tertio cum omnibus suis fratribus.

Vt semel in anno in loco quem episcopus elegerit, accepta vacatione, abbates conueniant, Aurel. 15. & 21. Tarrac. 2.

De loco episcopi, archidiaconi, & chorepiscopi ad sedendum in ecclesia cum celebratur officium; & de officio archidiaconi, & de honore archipresbyteri.

C A P V T L V I I .

Locus episcopi in oratione sit in summo sacelli, siue capellæ intra locum altaris, vt qui sit pastor & gubernator: post eum sit archidiaconus ad latus dextrū, vt qui sit loco eius, & præsit omnibus quæ ad orationem & ecclesiam pertinent: chorepiscopus autem sit post archidiaconum ad alterum latus, quia ipse etiam est loco episcopi super villas, & monasteria, & sacerdotes villarum, quæ sub potestate eius sunt. Protopapa vero, id est, archipresbyter quoque honoretur in absentia episcopi tamquã episcopus, quia est loco eius, & caput sacerdotum, qui sub potestate eius sunt in ecclesia. in omnibus vero quæ ad diaconos spectant, quibus præest archidiaconus, siue quid inimicitia, aut peccati, aut litis inter eos ortum fuerit, aut aliud quidquid ad iudicium eius necessario pertineat, nihil referat archidiaconus ad episcopum, sed ipse potius eorum controuersias dirimat; siquidem sub potestate eius sunt diaconi,

ANNO CHRISTI 335.
& debet leuare episcopum hoc onere : archidiaconus enim præest vniuerso officio orationis, & per eum gubernari, & disponi debent quæcumque ad ecclesiam pertinent; ne, si huic officio defuit, transferatur hoc iudicium & gubernatio ad sæculares. quæ quidem possit esse causa, vt merito clerici minus episcopum timeant, & potestas episcopi, & sacerdotum debilitetur, quia non possint tueri veritatem; ex quo fiat, vt populus multa peccata incurrat, nec acquiescat iudicio in quo oporteat acquiescere; & in vniuerso populo alii aliis placeant & non Deo, & hoc etiam populum ab oratione auertat. Canon sine excommunicatione.

Satis cum his congruunt quæ de officio archidiaconi scripta sunt, c. ad hæc ab Innoc. & distinctione vigesima quinta, archidiaconi est præesse ordinationi ecclesiæ. Conc. Agat. c. 23. archidiaconi officium suggerere episcopo constitutiones. Tolet. 1. c. 20. Tolet. 4. c. 3.

De honore habendo archidiacono & chorepiscopo, cum sedent in ecclesia absente episcopo, & cum deambulant cum episcopo.

CAPVT LVIII.

Quando chorepiscopus & archidiaconus sedent in ecclesia, nullus sacerdos neque diaconus ecclesiæ, neque cuiusuis alterius gradus clericorum audeat sedere supra illos, præterquam episcopus, quia hi sunt tamquam duæ manus & duæ alæ, quibus episcopus volat. Sed quando episcopus ambulat siue in ecclesia, siue foris, oportet vt archidiaconus sit ad dextram, & chorepiscopus ad sinistram, & episcopus sit inter eos tamquam pater in medio filiorum. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

Hæc eo spectant, vt omnia honeste & secundum ordinem fiant in ecclesia, sicut Apostolus præcipit.

*De omnibus gradibus clericorum, & ministeriis eorum publice
describendis & proponendis.*

CAPVT LIX.

Ne cum clericis laici
misceantur,
Turon. 2.
c. 4.

Describantur & exponantur omnes gradus clericorum, & ministeria eorum, ne vlla sit inter eos dissensio; & ne catholici misceantur, quando venerint clerici aliarum ecclesiarum, & aliorum monasteriorum: siquidem omnia ministeria sunt vniuersi in cuncta parœcia, siue diœcesi, quæ sub potestate eius est.

Fortasse non est alienum ab hoc Canone quod scripsit beatus Basilus in epistola ad chorepiscopos, vt mitterent descriptos in tabella eos qui in singulis pagis essent hypodiaconi, a quo quisque lectus esset; & vt seruarent sibi chorepiscopi exemplum, vt cum missum esset ad episcopum, recognosceretur.

*De ratione eligendi ex diœcesi ad sacros ordines, & de ratione
examinandi eos.*

CAPVT LX.

Si qui sunt ex diœcesi ad sacerdotium, id est, ad sacros ordines eligendi, primum quidem adducendi sunt ad episcopum; postea examinent eos archidiaconus & chorepiscopus, & videant an idonei & intelligenter legant scripturas, & an sciant leges sacerdotales & statuta ecclesiæ. Qui si fuerint vere approbati quod ipsi sciunt ista, sintque vere digni sacerdotio, & a Deo, qui nouit secreta, electi, orabunt pro eis orationem solitam, vt fiant digni remissione, & accipiant indulgentiam. Postea adducendi sunt ad episcopum, vt imponat eis manus, & benedicat, eosque ordinet: qui cum erunt ordinati, debet archidiaconus adducere eos ad chor-

ANNO CHRISTI 325. episcopum, vt moneat eos, ne ministrent in ministerio sacerdotali, id est sacrificii, sed tantum orationis, donec didicerint omnes leges sacerdotii; & postea veniant ad chorepiscopum, vt videat an in hoc profecerint, & iterum eos de hoc admoneat: non enim licet, vt vllus ex sacerdotio ministret in sacello, siue capella diœcesis, sine licentia chorepiscopi, quandoquidem ipse est caput illorum. Et si archidiaconus non fuerit prope, qui fuerint ordinati accipiant literas a chorepiscopo ad archidiaconum, qui debet tunc suscipere curam eorum in iis quæ ad statuta ecclesiæ pertinent, & dare illis curam secundum ordinem ecclesiæ. Nec episcopus, neque chorepiscopus debent eos a clero remouere sine archidiacono: siquidem ipse est, vt ante diximus, nutritus in ciuitate, & habet totius populi notitiam, præstque officio orationis, & omnibus diaconis. Et quando episcopus proficiscitur ad villam, aut castellum diœcesis, nulli debet chorepiscopus permittere, vt sine licentia archidiaconi ordinetur, nec episcopus, nec vllus alius sacerdotem ordinare debet, neque religiosum facere, nisi præsentem chorepiscopo: siquidem ipse quoque præst officio orationis, & ceteris omnibus, quæ in villis suis fiunt. & quicumque non paruerit, Synodus eum excommunicat.

Huic Canoni attestatur epistola beati Basilii ad chorepiscopos. ex ea enim constat chorepiscopos non diaconos, qui sunt ordinis sacri, & sacrificio ministrant, sed hypodiaconos & alios ministros ordinare potuisse, vt ex Canone superiore 56. liquet, modo essent examinati & probati a presbyteris & diaconis.

Ministrare in ministerio sacerdotali est ministrare altari, quod presbytero & diacono ministro presbyteri conuenit.

De honore diaconis habendo, ne se clerici in eos efferant.

CAPVT LXI.

Vt diaconi non sint præcincti cingulis suis tempore orationis, quia sunt liberi, & non dominantur eis nisi Dominus Christus rex vniuersi mundi, & eorum Deus; hæc est enim eorum, qui liberi sunt, consuetudo. Serui vero hanc consuetudinem non habent, quamuis diuites & potentes sint: atque hoc honore honorandi sunt diaconi, & non alii clerici. Sacerdotes enim sunt serui Christi, qui constituti sunt vt præsent ecclesiæ & orationi, quæ non possunt ab eis derelinqui. At diaconi oratione & laudibus finitis, eunt discincti quo eis libet, siue per vias, siue per plateas. Hæc de omnibus diaconis & sacerdotibus dicta sunt. & hic Canon sine excommunicatione positus est.

Eo spectat hic Canon, vt omnia in ecclesia honeste & secundum ordinem fiant, ne clerici in diaconos se efferant; sicut in superiore Canone 17. ne in presbyteros diaconi.

De numero presbyterorum & diaconorum ad ministerium ecclesiæ & ad facultatem eius accommodato.

CAPVT LXII.

Vt non sint pauci presbyteri in ecclesia, ne deficiat oratio, & ministerium ecclesiæ; & ne sit magnus sacerdotum numerus, ne sumptus ecclesiæ augeatur. Quamobrem qui ecclesiis præsent, ii quidem quid in hac parte opus sit, videbunt: atque ita oportet, vt tot in ecclesia diaconi sint, quot ecclesia ferre possit; & vt illis archidiaconus præsit, sicut sancti apostoli Canonibus suis constituerunt, & sancti patres qui ante nos fuerunt; & vt sint septem

ANNO CHRISTI 325.
ptem diaconi, qui ecclesiæ sumptu viuant, ac reli-
qui gratis ministrent. Et hic Canon non habet ex-
communicationem.

Hic Canon Canonem Synodi Neocæsar. testimonio Synodi Florentinæ actione septima, corrigit. illa enim iubet vt in ciuitate quamuis magna sint 7. diaconi; hæc vero, vt tot sint in ecclesia, quot ecclesia ferre possit; vt si plures scilicet non possit, sint saltem 7. reliqui gratis ministrent. totidem debere esse scripsit quoque Euaristus ante Synodum Nicænam, ad custodiam episcopi prædicantis; vt duo essent, sicut ego interpretor, ad dextram, duo ad sinistram, duo retro, & vnus a fronte. postquam non opus fuit custodire prædicantem, successit, vt puto, hic numerus curæ septipartitæ rerum ecclesiæ: vt in ecclesia Græca ex diaconis eligitur vnus magnus œconomus, alius magnus *μεθοφύλαξ*. hic curam habet sacrorum vasorum & vestimentorum. Alius curam habet sacrarum domorum siue monasteriorum; hic est magnus sacellarius, alius seruat scripta & tabulas de iudiciis & causis; & hic vocatur magnus chartophylax. Alius habet curam sacrarum domorum quæ sunt in ciuitate, qui curat etiam ornatum altaris; hic vocatur sacellarius, nos vocamus sacristam. alius curam habet de iis qui ad fidem redeunt, qui præest custodia legum sacrarum, & inquit de homicidis, & aliis criminibus. hic dicitur *ὀροπέδικος*. Septimus est, qui istis omnibus præest, archidiaconus. Fortassis hæc fuit causa, cur Synodus Nicæna statueret, vt septem diaconi essent in ecclesia, quæ tot alere possit, quod essent hæc omnia ab illis curanda. constitutio apost. lib. 3. Clem. c. 19. iubet, vt numerus diaconorum sit proportione multitudinis populi. hic habetur ratio ministerii obeundi; maior enim multitudo populi plures presbyteros requirit, & plures presbyteri plures diaconos, quia diaconi sunt ministri presbyterorum.

De œconomis ecclesiæ, & de aliis cum eo, qui curent res ecclesiæ.

CAPVT LXIII.

Vt sit in vnaquaque ecclesia œconomus, & cum eo alii, qui habeant curam prouentuum & agrorum; & alii villarum & sumptuum quotidianorum; alii frumenti & leguminum; alii vasorum auri & argenti, & vestimentorum, ac ornamentorum ecclesiæ; alii habeant curam loci, in quo sancta eucharistia seruatur; & quisque habeat curam eorum quæ sibi commissa sunt, idque cum timore Dei, &

Concil. Tom. 2.

Oo

ne inter eos sit, qui illum seruum nequam imitetur, qui talentum domini sui abscondit, & non est in eo negotiatus; quem iratus dominus in tenebras exteriores mitti iussit. Et hic Canon caret excommunicatione.

De officio in ecclesia horarum diurnarum & nocturnarum, & de oratione pro omnibus qui eam ecclesiam gubernant.

CAPVT LXIV.

Vt in omnibus horis diurnis & nocturnis in principio & in fine orationis fiat cū deuotione memoria episcopi, & oretur pro salute eius, & vt oratione eius populus adiuuetur. Sabbato autē & diebus festis, quando sunt sancta super altare posita, diaconus memoriam faciat, nominatim primum patriarchæ, deinde archiepiscopi, episcopi, chorepiscopi, archipresbyteri, archidiaconi, quia isti sunt gubernatores ecclesiæ; idcirco nominandi sunt ad altare in ecclesia, quandoquidem per eos omnia ecclesiastica administrantur, & ipsi sunt in ecclesia superiores. Et qui contradixerit, sit excommunicatus.

De ordine ducendi funus episcopi, chorepiscopi & archidiaconi, & de officio exequiarum.

CAPVT LXV.

Quando moritur episcopus, debent chorepiscopus & archidiaconus præire funeri, vt si filii præeant funeri patris: quando vero aliquis horum moritur, debet præire episcopus, vt si pater præeat filiis mortuis. & legantur in funere ea quæ doctores & sancti patres spirituales de oratione constituerunt: intersintque funeri omnes subiecti eis, siquidem vocabantur eorum omnium patres; & nun-

ANNO CHRISTI 335.
tietur de morte eorum omnibus ecclesiis & monasteriis illius parocciæ, vt fiat oratio pro eis. & hic Canon caret excommunicatione.

De ducente alteram vxorem dimissa quacumque de causa priore, vel etiam non dimissa, & de falso accusante vxorem de adulterio.

CAPVT LXVI.

Quicumque sacerdos aut diaconus vxorem suam propter fornicationem dimiserit, aut ob aliam causam, vt supra dictum est, aut domo eiecerit propter bona externa, vel vt illam altera pulciorre aut meliore aut ditioire mutet, vel propter concupiscentiam suam, quod Deo displicet; & illa ob has causas dimissa, ipse cum altera matrimonium contraxerit; aut non dimissa, alteram duxerit, siue liberam, siue seruam; & ambas pariter habeat licet separatim habitantes, & singulis noctibus cum altera earum cubet, vel eas in eadem domo vel in eodem lecto habeat, deponatur. Si vero fuerit laicus, prohibeatur communione fidelium. Sin autem falso aliquis vxorem suam de adulterio infamarit, vt eam dimittat, inquirendum diligenter de hac re est; & si hoc falsum fuerit, deponatur, si ex clero est: sin autem laicus, prohibeatur ingressu ecclesiæ & communione fidelium, & cogatur habitare cum ea quam infamauit, quamuis deformis & pauper & insana sit. & qui non obedierit, a Synodo excommunicatur.

De ducente simul duas vxores, & de muliere fideli nubente viro infideli, & de forma recipiendi eam ad pœnitentiam.

CAPVT LXVII.

Quicumque duas mulieres in matrimonium si-

Concil. Tom. 2.

Oo ij

mul acceperit, ipse cum secunda excommunicatur: & quæcumque mulier fidelis viro infideli nupsit, ipsa quoque a communione fidelium separatur: quæ si pœnitentiam maleficii egerit, & eum virum quem habere non poterat, id est, infidelem, dimiserit, non est recipienda nisi eo modo quo recipitur is qui postquam fidem negavit, ad fidem reuertitur; debetque ipsa infidelem relinquere. erit autem pœnitentia eius qui ad fidem reuertitur, & eius quæ virum infidelem reliquit, ferre cilicium, dormire super cinerem: constituendumque est eis de ieiunio & de bonis operibus, prout conveniat; & postea licebit cum fidelibus conversari, & communionem sacram accipere. & qui contradixerit, a Synodo excommunicatur.

De dante filiam, aut sororem neque scientem, neque volentem, viro infideli in matrimonium.

CAPVT LXVIII.

Si quis fidelis filiam, aut sororem non consciam, neque volentem, neque cogitantem, neque præsentem dederit nuptum infideli, separabitur, & prohibebitur communione fidelium: ipsa vero quæ data est in matrimonium, non est prohibenda. Si autem qui hoc fecit, pœnitentia ductus illam ab infideli separaverit, constituenda est ei pœnitentia secundum peccatum eius, quanta sacerdoti videbitur convenire illi, & ab eo sustineri posse. quod si pœnitentiam patienter sustineat, debet humanius cum eo agere sacerdos. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

ANNO
CHRISTI
325.
*De fideli discedente a fide propter libidinem, & amorem infidelis; & de
forma recipiendi eum aut eam ad pœnitentiam.*

CAPVT LXIX.

Si quis fidelium mulieri infideli morem gerat propter fornicationem, aut mulier fidelis viro infideli; & ob hanc causam a fide recedant; pœnitentia horum sit, vt spatio trium annorum stent ad ianuam templi in cilicio & cinere; & peracto hoc tempore intrent in ecclesiam ad orationem; sed ita, vt spatio vnus anni stent in angulo ecclesiæ ab aliis separati: neque liceat eos salutare, neque cum eis communionem participare. transacto autem anno, debet sacerdos benedicere aquam & oleum, non sicut benedicitur in baptismo, nec vt benedicitur chrisma, sed vt oleum infirmorum, & vt benedicitur aqua ad emundationem immunditiæ eorum qui comederunt morticinum: & sic debet eis benedicere sacerdos, & aspergere eos aqua ista; & ipsi etiam debent compungi, & mundabuntur, remitteturque eis peccatum orando pro ipsis. faciendaque est diligens de eis inquisitio, & sic dabitur communitio. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

*De hospitali faciendo in omni ciuitate, & de electione presbiteri,
& de officio eius.*

CAPVT LXX.

Vt sit in omnibus ciuitatibus locus separatus peregrinis, infirmis & pauperibus, qui vocetur xenodochium, id est, hospitium peregrinorum. Et eligat episcopus aliquem ex fratribus qui habitant in deserto, qui sit peregrinus, & procul distet a patria,

& a familia domus suæ, qui sit etiam vir probus; & hunc præficiat xenodochio, qui in eo faciat lectos, & quæcumque infirmis & pauperibus opus sunt. Quod si bona xenodochii non sufficiant, debet colligere omni tempore, & ex omnibus Christianis prouisionem secundum vniuscuiusque vires; atque his facultatibus sustentet fratres peregrinos, & pauperes, & infirmos, vt cuique opus erit: siquidem ipse est protector eorum ad adiuuandum eos, & eis diligenter prouidendum; quia in hoc opere est remissio peccatorum, solutio iniquitatis, & appropinquatio ad Deum. & hic Canon est sine excommunicatione.

De collocando episcopo aut archiepiscopo in sua sede post ordinationem, qua dicitur inthronizatio.

CAPVT LXXI.

Cum archiepiscopus episcopum ordinauerit, oportet vt mittat episcopum cum eo, qui illum introducat in ciuitatem & in ecclesiam, & faciat sedere primo die in throno: & postquam tribus mensibus in ciuitate sua resederit, debet archiepiscopus cum visitat, salutare eum, & committere archiepiscopæ, id est, archipresbytero, & archidiacono, vt eum in statutis episcopatus examinent: & si repererint didicisse eum omnia perfecte, confirmabitur in episcopatu, & in statutis eius. Sic etiam facere debent patriarchæ suis archiepiscopis. & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Vt nulli liceat de ecclesia, in qua ordinatus est, ad aliam se transferre; & de translatione eius qui per vim eiectus est sine culpa.

CAPVT LXXII.

Nullus episcopus ab episcopatu minore ciuitatis

ANNO
CHRISTI
325.

& territorii, vbi ordinatus est, ad alterum propter
 caritatem annonæ, aut propter paruitatem ciuita-
 tis, aut paucitatem populi, & paucitatem monaste-
 riorum transeat. idem requiritur in maiore, quia
 non conuenit hoc, siquidem vnusquisque sortem
 habet a Deo; nam & hoc statutum est maritis. Qui-
 cumque enim laicus vxorem suam repudiat, exce-
 pta causa fornicationis, mœchatur, quia hoc facit,
 vt eam altera meliore mutet. Sic sunt episcopi, &
 sacerdotes, si ciuitates suas, & altaria pro aliis ma-
 ioribus relinquunt. idcirco hanc prauam consuetu-
 dinem prohibuimus & rescäuimus. Quod si epi-
 scopus propter causam aliquam e ciuitate sua expul-
 sus fuerit, non debet quærere alium locum, vt ad
 eum transeat, quia per vim eiectus est; & tunc o-
 portet constituere eum in alia ciuitate, si tamen
 perspectum fuerit esse eum mundum, & sine cri-
 mine, iustum, ac fidelem, & aliqua culpa eius non
 extiterit causa expulsionis. Quod si primus locus
 erat paruus, & cognitum fuerit esse eum dignum
 archiepiscopatu, creandus est archiepiscopus in ea
 ciuitate quæ archiepiscopo indigeat. Quod si mu-
 tatur iste ad maiorem episcopatum, nihil obstat,
 quia non propter desiderium suum, sed propter
 necessitatem translatus est. Similiter presbyteros,
 & diaconos per castella & vicos non oportet re-
 linquere altaria sua, & transferre se ad alia, sed ma-
 nere vbi sunt ordinati, nisi de licentia chorepisco-
 pi ex causa iusta, & ad profectum vitæ & fidei.
 quod si sponte sua hoc fecerint ob aliquam cau-
 sam ex supradictis, non licebit hoc illis, quin po-

Ant. ca. 22.
Chalc. 5.
12. 20.
Sard. 15.

tius mouendi sunt gradu suo qui hoc commiserint, & non est admittenda eorum excusatio. Et hic Canon caret excommunicatione.

Differt hic Canon a superiore 13. quod ille prohibet, ne quis patiatur eligi se ab ecclesia, acquiescens electioni, vt ecclesia sua relicta, in qua ordinatus est, ad illam a qua electus est, transeat; & ne det operam, vt ab eo in cuius potestate est, transferatur. hic vero prohibet simpliciter, ne quis sua voluntate a sua ecclesia ad aliam, quæ ei magis placet, transeat.

De non eligendo sacerdote a laicis per castella & pagos sine auctoritate chorepiscopi; nec abbate per monasteria; & de non præcipiendo, vt aliquis eligatur post mortem suam; & quando hoc liceat superiori.

CAPVT LXXIII.

Vt non audeant laici qui sunt in pagis, eligere sibi sacerdotem, neque monachi superiorem, sine auctoritate chorepiscopi. Quod si aliquis superior dum viuit, præcipiat vt aliquis post mortem suam loco suo succedat, non succedet iste, si sit nationis suæ, aut consanguineus; succedet tamen si sit quispiam ex filiis prædecessoris, propter vtilitatem, probitatem, sanctitatem, continentiam, & timorem Dei, vt omnes sint mundi a vitiis. Et hic Canon caret excommunicatione.

Differt hic Canon a superiore 49. quod ille prohibet ne episcopus dum viuit, eligat successorem; hic prohibet ne designet qui eligatur post mortem, si consanguineus aut nationis suæ sit, ne suspicio esse possit, quod affectioni hoc tribuat, & non meritis.

De habitatione sororum, viduarum, & diaconissarum in monasterio retinenda, & de ratione docendi eas, & de electione diaconissarum, & officio atque v su earum.

CAPVT LXXIV.

Vt monasteria non relinquuntur sine sororibus, inter quas erunt mulieres viduæ; & constituatur illis probus magister, qui doceat eas legere libros & psal-

ANNO CHRISTI 325.
& psalmos, donec bene didicerint, præsertim diaconissæ. Hæ autem ex iis eligantur quæ non male audiant ex eo vsque tempore quo fuerunt adolescentulæ, sintque annos natæ 60. sicut beatus Paulus ordinavit; & huiusmodi diaconissæ ad hoc solum paratæ sint, vt feminas in baptismo suscipiant. Et hic Canon caret excommunicatione.

De non eligendo ambiente electionem, quamuis virtute præstante; & de non prohibenda electione laici ad dictos gradus, & de non priuandis electis ante mortem nisi propter crimen.

CAPVT LXXV.

Si congregatio fidelium alicuius parœciæ elegerit aliquem præstantiorem aliis doctrina, prudentia, & fide ex iis qui ministrant altari, aut ex ^{*monachis} monachis, id est, ex sacerdotibus monasteriorum, vt sit episcopus, aut archidiaconus, aut chorepiscopus, aut præfectus xenodochii, id est, hospitalis, non debet ambire ille qui eligitur, alioqui eiiciatur ex congregatione. Quod si laicus fuerit, non est prohibendus quin eligatur; & electus non est priuandus ante mortem, nisi propter crimen meritis sit, alios vero gradus clericorum ii qui præfunt, priuare possunt, quando eis visum fuerit. Et qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

De alio habitu, & aliis moribus, ac conuersatione monachorum & monialium.

CAPVT LXXVI.

Vt religiosi tum monachi, tum moniales, habeant alia indumenta & alios mores, quam habent laici; ac tondeant caput in modum coronæ, & cingant se honeste; neq; sigillis aureis, aut argenteis obsignent, neque ferant crumenam ad latus, neque cultellos,

Meminit huius Canonis Nicæni Gratianus 16. q. 1. ca. placuit.

sicut solent milites & homicidæ, quando eunt ad bellum & homicidium; & sicut solent alii ex mercatoribus & peregrinis ferre crumenam ad voluntatem suam, sicut omnes ex populo. Quin potius sint probi, & inter se & alios patientes, & ne eant per plateas nisi cum modestia, nec inter se ioculariter & ridicule loquantur, nec alius alium irrideat, aut ludat; sed potius silentium teneant & gravitatem, præsertim apud aduersarios fidei; sintque in omnibus quæ ad honorem eorum pertinent, patientes, & in omnibus moribus perfecti. & hic Canon caret excommunicatione.

De episcopo deprehenso in adulterio, aut alio simili crimine, deponendo tantum sine spe restitutionis in eundem gradum, & non excommunicando.

CAPVT LXXVII.

Ca. apost.
25. Leo episcop.
92. c.
1. Basil. c. 3.
Syn. Carth.
27.

Si quis episcopus deprehensus fuerit in adulterio, aut in alio simili crimine, deponendus est, nec est amplius in eundem gradum restituendus. Quod si pœnitentiam egerit, non est societate fidelium, neque sacra communione prohibendus; quia non est eadem ratio peccati eius, & peccati laici. & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Quod hic dicit Canon, non esse eandem rationem peccati laici, & episcopi, sic intellexit Leo, quia scriptum, inquit, est; Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro eo: idcirco alienum est, inquit, ab ecclesiastica consuetudine, ut qui in presbyterali honore, aut gradu diaconi fuerint cõsecrati, pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitentiæ. Et subiungit: Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam expetenda est priuata secessio, ubi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa. B. Basil. aliam causam esse iudicauit, cur isti deponantur tantum, & non excommunicentur; quia scilicet satis videatur crimen vindicatum depositione, ex qua nunquam restituendus sit, ut restitui solet laicus in eundem gradum, postquam fuerit ei interdicta ecclesia. scriptum est enim: Non vindicabis bis in idipsum. quod est etiam in Canone apost. citatum.

ANNO CHRISTI 325.
De lapsis semel tantum in adulterium presbyteris & diaconis, si nunquam duxerant uxores; & de eisdem lapsis viduis, & lapsis habentibus uxorem superstitem. item de reuersis ad idem peccatum tum viduis tum habentibus adhuc viuas uxores; & qui ex his non recipiendi ad penitentiam, & qui semel tantum, & qui bis.

CAPVT LXXVIII.

Si quis sacerdos lapsus fuerit in adulterium, & hoc peccatum nunquam antea commiserit, quin potius semper bene audierit, & non duxerat uxorem, sed erat virgo; pœnitentia eius erit in ieiunio & oratione, & de eleemosynis secundum vires vno anno; quo exacto debet redire ad communionem fidelium, & communionem sacram, & ad ministerium & sacrificium, vt prius, & deinceps attendere diligenter, & cauere sibi per vniuersum vitæ tēpus. Si vero ad idem peccatum reuersus fuerit, deponendus est omnino, & non est prohibendus communionem fidelium, & sacra communione. Quod si uxorem duxit, imponenda est ei duplex pœnitētia. idem seruandum est in diacono; qui si ad idem scandalum redierit, omnino deponendus est. quod quidem intelligendum est, si fuerit viduus: nam si uxorem duxit, & adhuc viuit, & cum eo habitat, debet remanere in pœnitentia, & tribus annis excommunicatus. denique in his omnibus episcopus cum primum in hoc peccatum lapsus fuerit, debet ex gradu suo cadere, cui non est pœnitentia imponenda, neque communionem fidelium, neque communionem sacra prohibendus. Sacerdos ἀγαμῶς, id est, qui nunquam uxorem habuit, vel viduus, recipiendus est ad pœnitentiam; qui uxorem habet, non est recipiendus. Diaconus ἀγαμῶς, id est, qui

nunquam habuit vxorem, vel viduus, bis est ad pœnitentiam recipiendus; diaconus coniugatus semel: & non erunt prohibiti communionem fidelium, & communionem sacra, sed ministerio altaris. Alii vero ex clero, & monachi, & laici, si huiusmodi peccatum commiserint, fiet iudicium de eis, vt eorum iudici, & ei qui eis præest, prout pœnitentiæ conuenit, visum fuerit: & non debet qui eis præest, & iudex imponere grauem pœnitentiam quæ noceat, neque leuem, ne currant ad peccatum, & eorum damnatio crescat. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

De remedio cuiusque fidelium, dum adhuc peccatum eius non est manifestum, per priuatam exhortationem & admonitionem adhibendo; & de excommunicando, si non profecerit.

CAPVT LXXIX.

Et quicumque ex ecclesia aliquid indignum faciat, adhibebitur ei remedium per exhortationem & diligentem admonitionem, dum non est manifestum quod facit, vt non perseueret in eo, & discedat a via sanctorum Dei, eorumque conuersatione; imponentque ei pœnitentiam prout conuenit. Quod si pœnitentia & exhortatione non emendetur, separetur a communionem fidelium, & abscondatur tamquam membrum putre, ne contagio eius reliquum corpus peruadat. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

Interpres est hic Canon quando quis frater in me peccare dicitur est, scilicet quando peccatum commisit, cuius contagio in reliquum corpus peruadere potest, nisi pœnitentia corrigatur: aut si nolit corrigi, ex ecclesia eiciendus sit.

De electione procuratoris pauperum, & de officio eius.

CAPVT LXXX.

Eligatur in omni ciuitate aliquis sæcularis vel religiosus, qui sit disertus & patiens, & quem manifestum sit via recta & orthodoxa incedere; habitetque prope ecclesiam, aut in hospitali, & habeat apud se bona hospitalis, & prouideat hospitali & ægrotis; prouideat etiam iis qui in carcere sunt. Quod si inter eos qui sunt in carcere, aliquem Christianum reperiat qui sit dignus vt liberetur, debet adiuuare eum vt e carcere liberetur. Et si quid ei opus fuerit, aut victu indigeat, & non potest habere ab iis qui sunt in custodia, liberare. & si cui opus fuerit aliquo sponfore, debet quærere qui pro illo spondeat, vt liberetur. Et si quis fuerit alicuius criminis grauis reus, & non sit dignus liberatione, debet saltem adiuuare eum, ne ei victus & vestitus desint; neque debet differre subsidium, neque negligens esse in omni eo quod ad causam eius expediendam pertineat, quousque iuste, & vt meritus est, iudicetur: quia ignorant homines quæ sibi aut filiis euenire possunt. mundus enim & casus eius sunt in tribulationibus & molestiis positi. Et si quis ex fidelibus bona sua epulando, potando, & scortando consumpserit, & ob hanc causam in hanc necessitatem inconsiderate incidit, non est deserendus, sed debet vnusquisque fidelium tum virorum, tum feminarum, dare secundum vires suas & bonam voluntatem; & colligatur hoc, vt ille a creditoribus & afflictione liberetur. Et hic Canon caret excommunicatione.

Sic hodie vocatur Romæ procurator pauperum, qui eos qui sunt in carcere, iis modis adiuuat, quibus hic Canon adiuuare præcipit: quem disertum esse vult, vt causas eorum bonas possit defendere. est autem rationi consentaneum, ex eo tempore, cum habita est hæc Synodus Nicæna, & episcopi in suis ciuitatibus præsidio & studio magni Constantini florere cœperunt, venisse in vsum hunc Canonem pietatis plenissimum, qui vtinam in omni ciuitate Christiani nominis sancitur, si forte non est sancitus. * Interpretatus est Canon illud in epistola Ioannis cap. 5. Mundus totus in maligno positus est; malignum enim vocat tribulationes & molestias, quibus mundus refertus est.

I N
GELASII CYZICENI
HISTORIAM
ADMONITIO AD LECTOREM
EX ROMANA EDITIONE.

PENE consilium fuerat hanc Synodi Nicænae historiam, quæ alioqui suo loco inter cetera eiusdem Synodi collectanea reponebatur, penitus ommittere: quod etsi in Vrbe non deerant varia eius exemplaria, vt Vaticanum, ex quo magnam Nicæni Concilii sui partem excerpserat Alfonsus Pisanus, & Sfortianum, quod olim fuit Bessarionis cardinalis, atque alia in aliis bibliothecis; omnia tamen auctoris nomine carebant, & incerti auctoris opus in lucem dare non placebat. Illud quoque accedebat, quod non pauca in hac historia leguntur, quæ meliorum scriptorum sententiis cum repugnent, illam falsitatis coarguere videantur. Initio enim operis auctor affirmat, Arianos Concilii Nicæni tempore non solum contra Filium Dei, sed etiam contra Spiritum sanctum blasphemasse: & in libro secundo introducit disputationes de diuinitate Spiritus sancti in eodem Concilio cum philosophis habitas. At id repugnare videtur verbis Epiphaniæ hæresi septuagesima quarta, quæ est Pneumatomachorum, qui in fine sic ait: Non fuit tunc (id est, tempore Nicæni Concilii) de Spiritu sancto quæstio. item verbis sancti Basilii in epistola septuagesima octaua, quæ fidei Nicænae confessionem continet: Spiritus sancti ratio, inquit, in transcurso posita est, nulla diligentia digna iudicata, propterea quod